

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס' 26 ש.ל.

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים, שהתקיימה
ביום ג', 2 בספטמבר תשל"ב - 22.7.62, בשעה
8.30.

השתתפו:

- א. אלטמן - היו"ר
- ח. בן-אשר
- א. ברמן
- א. הכרמלי
- ב. הרצל
- י. ישעיהו
- ש. כפרית
- ב. כצנלסון
- ד. נצר

מזמנים:

מר דב רוזן - מנהל המחלקה ליישובי עולים,
משרד הפנים;

ד"ר כוס-בינה - מטעם משרד הבריאות;
מר גלובוס - היועץ המשפטי של משרד הבריאות;

ד"ר קיסרון - נציג משרד המשפטים.

סדר-היום:

- (א) חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים;
- (ב) בעיית המעברות (בהשתתפות נציג משרד הפנים).

- - -

היו"ר א. אלטמן:

אני פותח את הישיבה.

לצערי, ישנה כאן אי-הכנה, כי כל המזמנים
הופיעו לאותה שעה, בו בזמן שבקשתו מהסוכנות של הכנסת להזמין את
נציגי משרד הבריאות לשעה 9.45, וכפי הנראה שהם טעו, ושלחו את התזמנות
ל-8.30.

אני מציע, בדשותכם, לחתיל בשמיעת המקורה
מנהל המחלקה ליישובי עולים של משרד הפנים, ועד אז - נציגי משרד
הבריאות יחכו במזבון, ואתם הסליחת.

את מנהל המחלקה ליישובי עולים, מר דב רוזן,
הזמנו בכדי שישלים לבן את התמונה בקשר עם סגן המעבדות מבחינת
המלביצימליזציה וההנהלה העצמית, וכל שאר ההתפתחויות בשטח זה.

בב רונן:

(מחלק לחברי הוועדה סקירה קצרה ותמציתית
על פעולות המחלקה לישובי עולים).

סקירתי שככתב הנה קצרה ותמציתית, ופזורה
על היקף פעולות המחלקה לישובי עולים, המטטלת בכל שטחי העבודה במעבדות.
המחלקה הוקמה בדצמבר 1940, לשם טיפול בכפרים נטושים שנמצאו מחוץ
לשטח שיפוט מוניציפאלי, וכן בשיכונני עולים פזורים ומטטלתיים
שהוקמו באותה תקופה.

בחודש יוני 1950, פנה למשרדנו ל"ר יוסטל,
ממחלקת הקליטה של הסוכנות, וביקש שמשרד הפנים יקבל על עצמו, לנהל
את השירותים המוניציפאליים של המעבדות. וכך הוסכם שמשרד הפנים
יקבל את האחריות להפעיל את השירותים המוניציפאליים במעבדות, להקים
אדמיניסטרציה וכו'. נתקלנו בקשיים כאשר באנו לבצע זאת מחמת העלייה
הגדולה שזרמה באותה תקופה לארץ, וכן עמדנו באותה תקופה, בפני חיפול
המעבדות, ולכן הוקם שנתקלנו בו עם הקמת הסגנון, היה גדול. וכאן
כדצוני לציין, שבגלל מצב זה, נוצרו יחסים בלתי-תקינים עם הרשויות
המקומיות, ונוספה אף מתיחות עם הרשויות המקומיות, כי חלק גדול
של המעבדות הוקמו מבלי ידיעתם ועל אף התנגדותם.

בשנת 1952/52 נכללו בתחום עבודתנו
גם כל המעבדות, סחנות עבודה ומחנות טעור, על יסוד הטכס בינינו
ובין מחלקת הקליטה, לפיו שחררנו את
הסוכנות מעול החזקת השירותים המוניציפאליים וקבלנו על עצמנו דאגה
זו. כיום מקיפה המחלקה 270 ישובי עולים, מכל הטוגים, בכל רחבי
הארץ פרט ל-3-4 מעבדות, שהם מגדל-גד'ג', בנימינה, יבניאל ועוד
מקום אחד, שאיננו זוכרים את שמו כרגע, ששם נתקלנו בקשיים שלא
הצלחנו להתגבר עליהם. במגדל גד'ג' אין רשת מים, ואין לנו מחלקה
טכנית, צנורות וכו'. ישנם עוד שני מקומות שעדיין לא שחררנו את
הסוכנות ממקומות אלה, כי המגמה היתה לא לשחרר את קופת הסוכנות
מעול החזקת השירותים ולהשיל את העומס של מאות אלפי לירות על
שכם המדינה, המטרה היתה שבטופו של דבר העולה ייחפץ לאזרה. לקחנו
בכלל זה שדין עולה הוא כדין אורה בחובות ובזכויות, אך הדבשנו
שעולה חייב במסים רק במאור יותר.

בהטכס שלנו עם הסוכנות לא הגענו לידי
גמר משום שרצינו להגדיר את טמכותה של המחלקה שלנו. משום כך אין
סגנון במקום, הדבר לא נעשה, וישנה כפילות. למנגנון מחלקת הקליטה
כיום אין תפקידים מרובים וקשה לאדם שהיה מנהל מעברה להשלים עם
העובדה שהיא איננו יותר בעל-בית כפי שהיה לפניו, וכך נוצרה כאן
כפילות.

ישובי העולים הנמצאים בגבולותיהם
המוניציפאליים של רשויות מקומיות, כמו: עדיה, מועצה מקומית,
מועצה איזורית, ביחס אליהם אנו מטילים את האחריות על הרשות
המקומית לטפח שירותים לעולים תוך הנחה, שדין העולים כדין
האזרחים הותיקים לזכויות ולחובות, אנו מטריצים את הרשויות
המקומיות לגביית מסים מליסליים מן העולים שמצבם הכלכלי מאפשר
זאת, הן מבחינה תקציבית והן מבחינה חינוכית.

מחוץ לשטח שפוטן של רשויות מקומיות,
המעבדות כמו מחנה ישראל, טקיה ועוד הקימונו אדמיניסטרציה מצומצמת
מבוד. מנינו שם מוכיר אשר הטלנו עליו להיות אחראי לנקיון, לפקח
על המים, ועוד, ומשרד הפנים משלם בעד זה 100% מתוך טגמה, לכשיהפכו
לאזרחים אזי נוכל לגבות מהם את המסים. אם כן, כפי שאמרתי, במקומות
אלו הקימונו סגנון מצומצם אשר לידינו עבר הרישום. לא מזמן חגגנו
את חג העצמאות והמחלקה שלנו הטילה על אותם המקומות לארגן את החג
הזה. הציבור עם השתתף ויזם בכוחו הוא וביצע את החג בהצלחה. וכעת,
כדצוננו לעבור לשלב השני והוא הבחירות לשלטון עצמי.

דב רוזן:

אנו נושאים בעולם של כל ישובי העולים אשר הועברו אלינו, לרבות תקציבם, לצערנו, אנו נתקלים בקשיים רב גשטח המים. רשת המים בטעברות איננו כמו בערים. אנו משתדלים, ככל אפשר, שהאנשים ילמדו לשלם בעד מים. מים קוביט כפי שקוביט את הלחם.

ביזמתנו הנקטה ועדה בין-משרדית להקמת מפעלי מים בכפרים נטושים בהשמתפות משרד העבודה, האפוטרופוס ומשרד הפנים. עד היום אושרו ובוצעו מפעלי מים באיזור טשטר השבעה; בית גבון; בית-שאן; זרנוקה; סירה ויבנה, בטכנים למעלה מ-100,000 ל"י נוסף לסידורי מים חלקיים בעקיר, סקיה וכו'. מן השקיע משרד הפנים עצמו, ללא עזרת הוועדה הנ"ל, קרוב ל-9,000 ל"י לחיבור עין-כרם ומלחה לרשת העירונית של ירושלים.

אחד הקשיים הרציניים בהסדר השירותים לעולים הוא בחוסר כתובת מרכזית למעברה ולמחנה העבודה. מרובים המשרדים, הסוסרות והגופים הציבוריים הפועלים בשטח זה ולא קל לתאם ביניהם. נראה לי שבעייה זו יכולה למצוא פתרון באם יקבע שהרשות המקומית משמשת כתובת מרכזית למעברה ולמחנה שבשטח שיפוטת וכל המשרדים והמוסדות מגישים שירותיהם ועזרתם אך ורק באמצעות הרשות המוניציפלית. למעשה, מטילים בכל משרדי הממשלה אחריות למתן שירותים לתושבי המעברות על הרשויות המקומיות. אך לא תמיד משתפים אותם בתכנון המעברה. קביעה, מקומה וכו' בשל הלחץ הגדול על מחלקת הקליטה, טחנת העליה הרבתי, להרבות במספרי המעברות ולהגדיל מספר הנקלטים בהן.

הרשויות המקומיות מתרגלות ביותר להחיש את התהליך של הפיכת העולה לאזרח וזה אפשרי רק עם הן תשמטנה כתובת מרכזית למעברה והאדמיניסטרציה הפועלת במעברה - היא תחת פיקוחה.

היו"ר א. אלטמן: אם יש לחברים שאלות, בבקשה.

ישעיהו: אשאל את שאלותי בצורה של הערות.

ביחס למגמה, להפוך את ישובי העולים לישובים עצמאיים ואת העולים עצמם - לאזרחים, הרגשת הזדהות וכו' - זוהי אמנם מגמה נכונה.

ברצוני לשאול אם במשרד הפנים ישנה גם-כן מגמה לספח, או ישנה מגמה של שמירת גיבושים כאלה של עולים כיישובים עצמאיים. אתן דוגמאות: עין-כרם וראש העין. האם אתם מתכוונים לספח אותם לשטח העירוני הגדול? או, האם בדעתכם לשמור על ישובים אלה כפי שהם כיום? אני שואל את שאלותי אלו משום שאני מכיר את העניינים בשני המקומות הללו. כפי שאמרת, מר רוזן, כי מפני שהעולים אינם יכולים לנהל את האדמיניסטרציה הזאת, הרי משרד הפנים עלול להשאר במקומות הללו שנים רבות ולפייץ, אני טוען לשאלתי זו: האם לא היה מן התועלת לספח, למשל, את ראש-העין לפתח-תקוה? או את עין-כרם לירושלים?

שאלתי השניה היא: מהו האינטרס של מחלקת הקליטה להישאר ביישובי העולים? מה הטעם שמחלקת הקליטה תמשיך לשאת בעצמה געול כל השירותים?

ש. גפריה:

ברצוני לשאול פרטים על טפעלי המים; מה עושה משרד הפנים בקשר עם טפעל המים? אולי המים הוא הסצרך הראשון והחיוני ביותר.

אני מצטרפת לשאלתו של חבר הכנסת ישעיהו. שמענו כי מחלקת הקליטה עוסקת לחסל את המחנות ומעבירה אותם למקומות שיש להם שיפוט עצמי. ברצוני לדעת מה הם הצעדים שמשרד הפנים נוקט בהם?

היו"ר א. אלטמן:

ברצוני לשאול: מד ררזן, דברת כל הזמן כי קשה להרגיל את העולה להשתתף בחובות הסוטלות עליהם וכי הם באים רק בדרישות וכו'. כידוע שכן מעברות רבות הנמצאות בגבולות ערים, ועל-יד ערים אשר מבחינה פרנסתית אין שוני לגבי תושביה ותזיקים במקום. רוב רובם של העולים מסודרים ומתפרנסים כהוגן. ואני בטוח, כי הם נחשבים בתור תובעים ולא נתבעים. האם חשבתם במשרדכם, בקשר למוניציפליזציה, אשר, כל זמן שהם מרוכזים בצורה שהם מרוכזים כיום, קשה מאוד יהיה להגיע לסצב של התגוללות העולים האלה בקרב המוכלוסייה. האם קיימת מחשבה לפזרם, משום שכל זמן שהם מרוכזים כפי שהיום כיום, קיימת שם, באופן מטיכולוגי, התלות הזאת שסייחור צריך לשאת אותם על כפיהם וכו'. אני לדוגמה את מעגרת ירושלים, לדעתי, אם היו מפזרים אותם בכל רחבי העיר והיו עושים מהם עשרה גושים, 100 עולים פה, 200 שם וכו', - ודאי שהם היו הורחבים לאזרחים טובים והיו נושאים את עצמם. על-כן אני מגיע לשאלתי זו: האם לא היה כדאי לחשוב על איזו שהיא תכנית של פיזור העולים במקום ריכוזם? אני בטוח שישנו אחוז גדול של יושבי המעברה בירושלים, שמצבם הכלכלי לא יותר גרוע מאשר שכונות העוני הקיימות עשרות בשנים בירושלים.

דב ררזן:

משרד הפנים החליט לספח את עין-כרם לירושלים. דבר זה אושר ע"י שר הפנים, והוא נשלח כבר להדפסה ברשומות, ובקרוב זה יפורסם. ברצוני לציין, כי בכל הקשר שאנו מוצאים אפשרות של סיפוח - אנו מספקים.

הנה, היום, מתקיימות בחירות ב-3 מקומות: נשר, תל-חנן וחלסה. ברור שעיריית חיפה לחצה על סיפוח נשר לשטח שיפוט, ואף-על-פי-כן לא סיפחנו.

ראש-העין נמצאת ב-5-6 קילומטרים מפתח-תקוה. לדעתי, מרוק, זה הוא די ניכר, ולא קל הדבר לספח אותה.

ישנה עוד מעברה אחת והיא מעברת פתח-תקוה, הנקראת למעשה מעבדת שעריה, ואילו אנחנו קוראים לה מעברת שעווריה. מעברה זו מונה כ-1100 משפחות, והן סובלות מכל לא יתואר מחוסר טים. היא הוקמה מבלי להתייעץ עם משרד הפנים, ולדעתנו, אם היו מתייעצים אתנו, כי אז כוודאי שהיינו מונעים מכל זה מאת תושבי מעברה זו. אנו עומדים לספח את מעברת שעריה לפתח-תקוה, ולמטרה זו מנינו ועדת-חקירה. בקרוב תשמעו על סיפוחה של מעברה זו לפתח-תקוה.

דב. רוזן: את מעברת מקיפה אין באפשרותנו לספח. בכפר ארנו יש 200 משפחות, הנמצאות במקום זה 3-4 שנים, וגם עם אין אפשרות לסלפת, בעל פתחנו הקימונו שם מועצה מקומית, כל רוב התושבים יושבים עדיין באהלים.

אנו מייחסים חשיבות רבה לשיכוני קבע, כי כל עוד הם יושבים באהלים הם נראים כאילו נמצאים בתחנת רכבת. איננו יכולים לבסס את המגמות שלנו, ועלינו לחכות עד אשר יושלמו השיכונים. אנו יודעים שתעבורה 5-6 שנים עד אשר אחרון העולים יסודר בקודת-גב, אנו בדעה שהעולים צריכים לקבל עליהם את כל החובות והחזכירות המוטלות על כל אזרח בארץ, ולא ייתכן שהם יהיו פטורים מכך. משום כך אנו מרגילים אף את יושב הכרנון לשלם משהו על חשבון מסיו.

בדצוני לומר, כי אנו הולכים בשתי הדרכים גם יחד, היכן שיט אפשרות לספח - אנו מספחים, והיכן שאין אפשרות כזו, מסובן שאיננו מספחים. אולם, אנו מעודדים מאד את השלטון העצמי, ואין הגדיל רב בין מנגנון מחלקת הקליטה של הסוכנות לבין מטרד הפנים. בעין-סדרם אין מנגנון שלנו, וכמובן שהם מקבלים את הוראותינו כיצד לנהוג, איזה שידותים להפעיל וכו', ואני חושב שמחובתנו להדריך אותם.

אנו יודעים היטב שמצבם הפיננסי של אנשי המעברות הוא בכל דע, כמובן, שיטנו אחוז ניכר מהם שמצבם אפילו יותר טוב מאשר תושבים ותיקים.

אספר לכם עובדה מעניינת. כאשר היו הספונות בחורף שעבר, הוגשה עזרה לכל נפגעי הספונות. גם בטקיה הוצאו העולים מאהלים והועברו לרמת-גן וכו'. מבין יושבי אהלים אלה, בתקלנו באדם זקן אחד, אשר לאחר מאמצי רבים של שיכנוע, הצלחנו להוציאו מאהלו. הוא היה במצב קשה מאד, ולאחר זמן מה הוא מת. הוא נבדק ומצאו בביטוי 45,000 ל"י. כמובן שאנו יודעים שלא כל העולים הבם עשירים.

ישנן עוד שתי מעברות, טירה הדרומית וטירה הצפונית. זוהי יחידה מוניציפלית-אדמיניסטרטיבית אחת. למעלה מ-3,000 משפחות נמצאות בטירה המעברות. מתברר שחלק מהם, כ-700 משפחות, נמצאות בטח שירותינו. הקימונו מועצה מקומית במקום, אולם כאשר הקימו את המעברה בקירבת מקום לא התייעצו עם שום גורם. רק שלטון הייתי בחיפה והתראתי עם כל הגורמים שם על מנת למצוא פתרון אם המעברה שייכת למועצה המקומית. למועצה מקומית זו אין אפשרות להגדיל את השירותים שלה, כמו: להרחיב את רשת החים, להגדיל את מספר פועלי הנקיון וכו'. נוצר כאן מצב שאין במקום בעלים, מצד שני, באה הסוכנות ומסנה ועד מקומי. אם תבקר בטירה תמצא שלט, ועד מקומי טירה לדעתנו, של זמן שלא היו בחירות במקום - אין אנו נוהגים לקבוע שלט פזי. החזקת השירותים בטירה עולה לנו כ-4,000 לירות לחודש, ואין לנו כל אפשרות לגבות על חשבון המסים ממעברה זו, כי לא מכירים אותנו, והם טוענים שיט להם ועד מקומי מסלהם. כמובן דבר זה מקשה עלינו במאד מאד, ובפילות זה גורמת לנו לתוצאה שלילית.

בית-סאן, למשל, היתה עיריה עוד מאז ימי המנדט, והיא לא נוסלה עם קום המדינה. מטרה הפנים מינה מועצה מקומית לאחר שהיו בחירות. לפני שנפתחו להם סמטות, לאננו לקיים וכו'. מטרה הפנים נטל את היזמה. התקציב היה מובטח, וכל המטרותם הסתתפו בכך.

בדצוני לצייין שאנו מתכוונים להרחיב את סמכותם של הוועדים האלה. נסחננו כבר צו חדש והוא יקרא "צו הוועדים המקומיים" שיתן להם סטאטוס חוקי.

כפי שצינתה לעיל, מטרה הפנים לקח על עצמו את היזמה לחנך את הציבור הזה לשאת בעול. כזכור, בזמן הספונות שמדו הטולחה האשר ידעה היו ררזמיהם ולא נחשו אפילו

דב רוזן:
באנו לידי הסכם עם טרכז סגן-דוד-אדום לקיים קורסים מזורזים במעברות. קיימנו כבר שני קורסים כאלה בתל-ירוחם. האנשים יושבים 6 ימים רצופים יחד עם מדריכים ולומדים כיצד לספל בעזרה ראשונה וכו'.

בסינו לקיים, אך ללא הצלחה, קורסים לכבני אט.

ברצוני להזמין את חברי הוועדה לבוא להר-טוב ביום חמישי זה בשעה 15.30 כדי להיות נוכחים בחגיגת סיום הקורסים. אני בטוח שאתם תופתעו כשתראו את החומר האנושי אשר שם.

היו"ר א. אלטמן:
אנחנו מודים לך, מר רוזן, על סקירתך, ואנו תקווה שהיא תעזור לנו בסיכום הסופי שלנו בקשר לבעיית הטעברות.

אנו מעביר כעת לסעיף השני טעמו על סדר-היום - הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים, תשי"ב - 1952. הואיל ומאז היה לנו הדיון בשאלה זו הלכו והתגבשו התפתחויות ובירורים שונים חדשים, מטפטיים ועובדתיים.

ראשית-כל, הודות לאחד מחברי הוועדה, א. הכרמלי, אשר ביקש הסתייגות לחוק זה, חל מפנה חשוב בחוק זה. סר הנריאות הסתדל, לפני שחוק זה יוצא לקריאה שניה וסלישית בכנסת, לבוא בדברים עם בעל ההסתייגות והשפיע שהמסתייג ייסתייג מהסתייגותו. לאחר זמן מה הגיעו חבר הכנסת הכרמלי וסר הנריאות לידי הסכם, והסר החליט לקבל את ההסתייגות הזו אם הוועדה תעמוד על כך. בינתיים, חוץ מטאלת ההסתייגות, הופיעו גם כל מיני דשיטות בעיתונות בקשר עם הסמים הללו.

נוסף על-כך שמענו בישיבה האחרונה מפי נציג מטרד המטפטיים, ד"ר קיטרון, הטוען למעשה שאין צורך בחוק כזה, מפני שהחוק הקיים מתקופת המנדט, אוסר על האזרחים לגדל את צמחי הסמים, אולם, החוק איבנו אוסר את הגידול על המטלה.

ברצוני להביא לחששתי לב הוועדה כי מאז הישיבה האחרונה שלנו, קבלתי מכתב מחבר מערכת "הארץ", האומר שמאז עלתה השאלה הזו לדיון בוועדה, הוא בא במגע עם כמה גורמים. (קורא את המכתב).

כמו-כן אקריא בפניכם קטע של המאמר אשר פורסם ב"הארץ" ביום 8.7.52, בקשר לתבעיה הגדולה שאירעה במחסני הסוכנות ליד נמל יפו. (קורא את המאמר).

מר גלובנט:
ברצוני להעיר שרק היום עלה בידי לקרוא את המאמרים הללו. נדמה לי, כי שטבן במאמרו של דונביץ ספורסם ב-"הארץ" מיום 29.6.52, הצמח סמפרחיו, מפייקים את החטיט, אשתרצו, בידיעת המטטרה, על פני טאות ואלפי דונמים.

ברצוני לציין שכל מה שאנו צריכים הוא האפיוס והקאנונוס בטביל הרפואה.

ד"ר קיטרנון:

המצב כיום הוא שלא חל כל איסור על גידול הפרג המרדים. דבר זה מותר כיום לכל אדם, כיון שהפרג המרדים איננו בכלל בתוספת המפורטת ברשימה, שאסור לגדלם. אני טוען: א. יש צורך לאסור את הגידול הזה; ב. לציין למי יש להתיר איסור זה, והיה, אם הצעתו של חבר הכנסת הכבסלי תתקבל, והגישול והעיבוד יהיו אך ורק על ידי המדינה, אזי אין צורך להתרות.

מר גלנבוט:

האם אתם מתכוונן על כל החוקים הפליליים?

ד"ר קיטרנון:

כן. אם-כן ישנה דבר אחת והיא לתקן ולהוסיף בתוספת את הפרג המרדים, על-מנת שהאיסור ימול גם עליו.

מר גלנבוט:

אמרנו קודם לכן שמסיך הנזכר בסדיוול 36, אם זהו הדבר האסור, הרי אינך יכול לקבל אותו אלא על-ידי הפרג המרדים. קשה להאמין שמנסח החוק האנגלי שכח את העיקר.

הדבר הקל ביותר הוא העיבוד. על-כן אינני חושב שבשביל זה בלבד נתקן את החוק. לא הייתי רוצה לסטוך על היתר כזה.

ד"ר קיטרנון:

המסשלה יודעת היטב שקיים אמנם סעיף 45 מפקודת הפירוטים. לכן היא חקקה את חוק פעות העבודה, היא אומרת בפירוש, החוק חל עליה. סעיף זה ידוע ומוכר. אם אתם מקבלים את הצעתו של חבר הכנסת הכרסלי, אזי יש צורך לאסור על האזרחים. על הוועדה להחליט על ידי מי, אם בהיתר של שר הבריאות או על ידי האנשים של משרד הבריאות. כמובן שיש צורך בנוסח אחר.

ד"ר בנט-גיינה:

אינני איש חוק ומשפט, אך אני יודע שאנו כפותים לחוק הבין-לאומי. בזמן האחרון היתה הצעה, והסלצנו על-כך, שמדינתנו תתקשר עם האמנה הבין-לאומית בקשר לחוק זה. יש לנו חובות ואנחנו רוצים גם זכויות שם. בזמן האחרון היתה הצעה להפוך את כל הגידול של הסמים המסוכנים למונופול של חבר הלאומים או של האומות המאוחדות, או להוציא את הרשות המוסמכת הראשונה מתוך הרשויות המקומיות. זה נמצא עדיין בסלב של וויכוח, והמדינות החברות ואף מדינתנו בתוכן, נדרשו לחוות את דעתן בשאלה זאת. כמובן, שמשרד הבריאות נדרש לחוות את דעתו.

בעיה זו היא בעיה כלכלית-לאומית, ובעיה של אי-תלות בסעת הצורך בגופים זרים, וכזה ניתנת האפשרות של פיתוח לא רק לצרכי עצמנו אלא גם פיתוח של הכנסה לאומית אשר קיימת בכל המדינות התרבותיות בעולם. מתוך טגמה זו נגש משרד הבריאות לפתח ענף זה.

עובדה היא שהאמצות הסכנות שלנו, כמו תורכיה, יוגוסלביה, פרס ועוד מגדלים צמחים אלה בצורה חוקית, לצורך רפואה, ומסוויקים אותם לחו"ל, ושוב - בפיקוח או"ם.

הייתי מסתפק אילו היינו מקבלים הקצבה שנתית קבועה לצרכנו, כמו שנהוג באנגליה, צרפת ועוד, המקבלות את הצרכתן בחוטרי גלם. גם אני הייתי מסתפק אם היינו מקבלים כמותם, אילו ידעתי שיקציבו לנו זאת ולא נהיה תלויים בשוק העולמי, ואפשרותנו-כל לנו יסגן אפשרויות בטובן הכוח היוצר - להביא את הסצור הזה מאו"ל ולעבדו כאן, דבר זה היה טובע את כל החסרות - והחסשות הם מרובים ויש

ד"ר כוס-בינה:

צורך לדאוג לכך באופן יטורי - כי אז הייתי אומר, נסתפק כרגע בצורה כזו של החוק.

יש לנו צורך בטסים סינטיים רבים, אנו צריכים היתר לייצור סינטי של סלים, כמו דולסטין.

אם כן, מנקודת דאגה זו אולי אפשר יהיה לתקן את החוק אם אתם מוצאים שאנו חסרי אונים בפיקוח על מצב זה. האיתי מציע, שמהיה לנו האפשרות של ייבוא אופיום אשר יהיה בחזקת הממשלה ושהיא תפתח ותפיק ממנו את ה-אלקלביד.

כן אני אומר שהטמירה והפיקוח היה יותר קל, כי כאן אין פיקוח על שדות, כאן יהיה הפיקוח על בתי-חרושת, על המעבדים והסייצרים. מסרדי הבריאות, לצער, איננו בעל אפשרויות של יצרן. אני מדגיש לצערי איננו בעל אפשרויות של יצרן, כי אני רואה את שאלת הבריאות בקו אחר לגמרי. צריך שתינתן האפשרות לייצר כאן. בזה אנו מבטלים את עצמנו.

לדעתי, מן הראוי שתיעשה, בינתיים, ההגבלה הזו, ונראה אין התפתחו העצבים באו"ם בקשר להסגחה הבין-לאומית.

ב. הראלי:

אני מקבל בברכה ליצור את הדעה לייצר כאן את ה-אלקלביד. אני מבין מד"ר כוס-בינה הוא הנציג אשר תובע את ייצור הצמחים הללו. מצד שני הסכנה של הסמים המסוכנים גדלה בהרבה לעומת השנים הקודמות. בהתחשב עם הרכב האוכלוסיה שלנו וכל מיני העליות שאנו אלינו - מפני זה אני רואה חסס גדול. לדעתי, המאמר שפורסם ב-ה"ארץ" איננו מוגזם וישנו שימוש די ניכר בסמים אלה. אילו בשאלתי מה הייתי מעדיף, להוציא 100,000 דולר, או לגדל צמחים אלה בארץ, כמובן שהייתי מעדיף להוציא 100,000 דולר. אני מחסיב מאוד את התפתחותו של הנוער שלנו, והתפתחות של חלקים גדולים בישוב בתוך זה המובל שלהם - כל זה תלוי מנגד. זוהי פרובלמה רצינית למדי ומסוים כח יש צורך להתיחס ברצינות ובכובד ראש בבעיה זו. עלינו ליצור תנאים שאפשר יהיה לפקח על גידול וייצור הסמים המסוכנים.

אינני כדעה שסותר לגדל את ה-הפפרסיום בפירום. פיקוח כזה יידרש בטקומות רבים. אינני מבטיל בין סגדל זה או אחר. אולם ידוע לי, כי על סמים אלה אפשר להרויח סכומים עצומים לרבות השוק השחור, הרבה יותר ממלט הנמכר בשוק השחור ואני מעריך שאפשר להרויח פי 100 ואפילו פי 1,000. ולפיכך אני בא לדעה שאין לסמוך על אנשים פרטיים. לא נוכל לתת רשות כזו לסוים אדם, קיבוץ ועוד. זוהי שאלה של התעטרות על חשבון בריאות העם, ואפשר להתעטר בזמן קצר ביותר. חושבני, אם מסרד הבריאות או מסרד החקלאות יקבל עליו את התפקיד של גידול הכמות הדרושה, הרי מה טוב, כי לממשלה יש אסוים. זוהי כתובת רצינית אם נצטרך להוכיח שמצאנו מחוצה לה את הסמים. אני אאסים את הממשלה, ונדסה לי שזוהי כוונתו של חבר הכנסת הכרמלי כאשר הוא הציע להתיר אך ורק לממשלה.

לדעתי, אפשר לקבל את ההצעה שהגידול ייעשה על ידי מסרד הבריאות בעצמו או בחוזה חקלאית-ממשלתית. הוא הדין ביחס לייצור הסינטי. אינני מתנגד שמסרד הבריאות ימסור לאחד מבתי החרושת בארץ לעבד את הצמחים הללו. קל יהיה לפקח על בית-חרושת אחד וקשה יהיה לפקח על כמה בתי-חרושת.

ב. הראל:

לפיכך, אני מציע למסור את הייצור והעיבוד למסד הבריאות עם הרשות למסור את העיבוד לאחד מבתי החרוטה שיש לו אסון בו וסיוכל לפקח עליו ביתר יעילות.

איינני נכנס לשאלה היורירית ואני טמח סנציג מסרד הבריאות יצטרף לדעה שכואא לעטות סונופוליציה במסגרת עולמית.

ביחס לחטיט, אני חושב, שיש צורך לאחוז במסצעים שלא יתיה גידול בארץ. הארצות כמו תורכיה ולבנון, הפתקיימות על גידול הסמים האלה, למעטה הן הורגות סאות ואלפי אנשים מאוכלוסייתן. ולדעתי איננו צריכים להיות שותפים להן.

ולפיכך, אני בדעה שעלינו לאחוז בכל חומרת האיטור של גידול החטיט. אני מבקש לעטוד על-כך בכל תוקף כי המובל ביטוב ירד.

א. המרמלי: אבקש את סליחתכם על אמרייהי אתכם.

הוויכוח שהיה ביני לבין שר הבריאות היה למי לתת היתר לגידול צמחי סמים אלה. ההצעה היא שמנופול הגידול יהיה מסלתי.

כסובן, שאיינני רוצה שנהיה תלויים בחסדיהם של מסשלות אחרות עד אשר יוכא חומר זה ארצה. ולכן אני נותן את דעתי שעלינו לגדל צמחים אלה בארץ, אולם רק בחוות מסשליות, עם אחריות מסמיטלית.

הצעתו של חבר הכנסת הראל, בנוגע לעיבוד הצמחים, נראית לי, העיבוד יכול להצטמצם, ואפשר יהיה לעבד רק בבית-חרוטה אחד, עם בקורת יעילה.

על כן, ברצוני לציין, כי אם אנו אוסדים את הגידול ע"י אזרחים אפילו ע"י סתן רסיון, אזי אין לי ולא כלום בענין זה. אך אם לאו - הרי אעמוד על הסתייגותי, על הלאמת הגידול והלאמת העיבוד. לדעתי, האחזיות היחידה והסלאה סצריכה להיות בשטח זה היא המסלה בלבד.

ד"ר סיטרנו:

אני רוצה להודיך טאלה אחת מעל הפרק. מכיון סדוכר כאן על אמנה בינלאומית, אזי גם אני ברצוני לנצוע בה במלים ספורות: כל אמנה בינלאומית סקיימת את הסדינה, ורק את הסדינה, המצטרפת אליה, לא יותר ולא פחות. כי כל עוד היא איננה מחוקקת חוקים פנימיים, הרי אין האמנה סקיימת את האזרחים של הסדינה - זהו ביחס ללא יותר; אשר ללא פחות - מכיון שאין הסדינה עושה את אשר הוטל עליה ע"י האמנה, לדבות חקיקת חוקים פנימיים, הרי מסמעות הדבר שאם יש צורך בהם, היא סעבירה את האמנה וע"י כך אפשר לתבוע אותה לדין בפודום בינלאומי. פירוסו של דבר בענין זה, בין אם הגידול ייעשה ע"י הסדינה ובין אם הגידול ייעשה ע"י רסיונות - הסדינה חייבת לנהוג לפי האמנה.

על הוועדה להחליט בשתי הבעיות הבאות:

- (א) להטיל איטור על גידולו של הפדג המרדים כי דבר זה נמצא בספק, וכמו-כן
- אם להטיל איטור על עיבוד הסמים הסינתטיים; (ב) אם להתיר את גידולו של הפדג המרדים ואת ייצודם של הסמים הסינתטיים רק לסדינה או לאנשים סיקבלו היתר מאת הסדינה.

ד"ר קיטרון: בדמה לי שהוועדה הזו נוטה להתיר את הגידול של הפרג רק למדינה, בו בזמן שלגבי ייצור הסמים הסינתטיים קיימת ידיעה האוסרת לאפשר לסר הבריאות לתת רשיון לכך; ואם כן - עליכם לסקול אם רשיון כזה טעון התייעצות קודמת עם המפקח הכללי של המסורה.

ס. כפרית: אני מצטרפת לדבריו האחרונים של בציג מסרד המשפטיים. אנלם, יחד עם זאת חושבני, כי איננו צריכים לזלזל בסום סקור אשר יוכל לאפשר לנו לחסוך במטבע קשה.

אני מציעה שנסכם בישיבה זו: הינת והאקלים שלנו מתאים לגידולו של הפרג, והוא גדל באופן טבעי, לכן אני מציעה, להוציא את הסעיף האוסר את גידול הפרג, ששום שאנו, כמדינה מחוקקת, המצווה לשמור על פרוטקט, יש לתת את האפשרות לגדל צמחים אלה, לדעתי, אין צורך לומר שרק המסלה תגדל, אלא שהיא תמצא למי לססרד רשיון לגדל צמחים אלה.

ד. נצר: כמה הערות:

ראשית, עלינו להודות לחבר כנסת אחד, והוא א. הכרמלי, אשר הודות לו התעוררו כל סיני התפתחויות וביררדים חדשים, משפטיים ועובדתיים בשאלת הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים. אנו, כחברי הוועדה, אחייאסנו באופן קל לענין זה, וטוב שנמצא בינינו אחד כמותו. דבר זה ילמדנו לגבי העתיד.

שנית, בציג מסרד הבריאות אמר בין היתר, שהוא איננו רואה סכנה בגידול הצמחים. אמנם נכון הוא, כל מסרד ומסרד רואה את הדברים לפי ראות עיניו הוא, אבל לקחת בחשבון מה עלולם הדברים להביא. אנחנו זקוקים לצמחים אלה, אמר ד"ר כוס-בינה, ומה שתעשה המסורה, שתעשה זה לא כן, ד"ר כוס-בינה. אנו מעונינים להבחין במה שעדיף לתושבי המדינה, ומה לא.

ברצוני לשאול את בציג מסרד המשפטיים: מה יהיה אם לא נכניס את הסלת האיטור על גידול הפרג המרדים לחוק. כי לפי החוק, סותר לגדל. אני חוששת כי אם נעשה זאת, - נהפוך את הקערה על פיה. החוק כפי שהוגש לנו, מציע שאנו נתיר את הגידול, פירוש הדבר - שאנו צריכים להתיר את הגידול. אולם אנו מקבלים את החלק השלילי של החוק - לאסור את הגידול.

אני בדעה שיש להתיר את הגידול של הסמים הללו אך ורק בחוות מטלטלות, בהתייעצות ובפיקוח המסורה. אני מחשיבה מאד שאלה זו, ששום שהיא שאלה רצינית ועדינה גם יחד, ועל אחת כמה וכמה כאשר אוכלוסייתנו מורכבת כיום מעליות שונות.

ועתה, ברצוני לבקש את היועץ המשפטי של מסרד המשפטיים לנסח סעיף המתיר את גידולו ועיבודו של הסם הסינתטי בחוות מצומצמות של המסלה בלבד.

ברצוני לבקש טוב, לבדוק בעיה זו מחדש, ולהחמיר ככל האפשר.

ב. בצנזורה:

העובדה שבתוך השריפה שאירעה במחסני הסוכנות ליד נמל יפן בתגלתה חבילה המכילה 30 ק"ג אופיום (ד' "הארץ" מיום 8.7.52), - לדאבונו, זוהי עובדה מעציבה עד מאד - טוכחה עד כמה סחורה זו עוברת לסוחר בארץ. אני משוכנעת, כי לפני שנים מספר לא היו מביאים סחורה זו ארצה, ואף לא היה כדאי להביאה. הסיבות ידועות. לדעתי, עובדה זו מחזקת את החרדה שלנו שכבר חובעה כאן.

על כן אני מציעה: (א) לאסור ולהחמיר ככל האפשר, את גידול הצמחים, ולהתיר אך ורק לממשלה; אנו רוצים להאמין לממשלה. (ב) אנו מעונינים שתהיה לנו כתובת למי לפנות במקרה שתימצא פירצה. כתובת אחת ויחידה אליה נוכל לגשת ולתבוע בשעת הצורך.

מר גלובוס:

אם הממשלה תקבל על עצמה לגדל צמחים אלה במקום סגור ותחת השגחה, הרי מה טוב. במידה שהדבר נוגע למשרד הבריאות, אזי אנו מסכימים להצעה הזו שהגידול של הפרג המרדים ייעשה ע"י פיקוחה הישיר של הממשלה.

בנוגע לסמים הסינתטיים, ברצוני לומר, פלוס. כי לממשלה אין בתי-חרושת לשם כך, ודבר זה לא ייתכן להיעשות ע"י הממשלה. גידול הפרג המרדים ייעשה ע"י הממשלה, ואילו העיבוד ייעשה ביח"ר בהתאם לרשיון שינתן לו על-ידנו.

א. הכרמלי:

אציין עובדה פשוטה, אשר לדעתי היא מאד מתאימה למקרה זה, והיא: כאשר הוקצב סוכר לתעשיית סוכריות או שוקולד, הרי חלק ניכר למדי של סוכר הלך לשוק השחור. אני מדגיש שזה סוכר. כידוע, קילו סוכר בשוק השחור הגיע ל-1.750 ל"י או 2 ל"י. לא כל שמן הסמים.

גידולו אני מציע שבישאר להיות מחמירים גם לגבי העיבוד, ונאמר: גידולו של הפרג המרדים יהיה תחת השגחה הממשלה. והיה, באם נראה שהענינים לא הולכים כשורה, הרי בכל עת נוכל לתקן את החוק.

ב. הראלי:

אני מסכים לדעתו של נציג משרד המשפטים, והייתי מבקש לנסח הצעה בהתאם למה שנאמר כאן.

ברצוני לסכם:

היו"ר א. אלטמן:

כתוצאה מהוויכוח שלנו היום, אפשר לסכם כמה מעיפים: (א) לאור כל מיני התפתחויות ובירורים חדשים, משפטיים ועובדתיים, הוחלט על ניסוח חדש של החוק, בצורה מסוגננת וסופית, בהתאם לתוקן שנתקבל בישיבה זו. (ב) דעת רוב חברי הוועדה היא, שיש להתיר גידול או ייצור הסמים בארץ בתנאי שזה ייעשה ע"י הממשלה. כלומר, לא לתת לשום גורמים לא-ממשלתיים, יהיו אשר יהיו. (ג) הוועדה הביעה את הדעה שיש לאסור את גידולו של החשיש בארץ. הכוונה היא לא רק לצד החוקי, כי מבחינה חוקית גידול זה קיים. הואיל ובהתאם לאיצפורמציות שיש בידי המטרה, כייאכן קיים גידול כזה בקנה-מידה לא גדול, הרי יש להפעיל את צורת-המטרה בכדי לאחוז באמצעים אפקטיביים נגד האיסור הזה.

לכן אני אומר, כי בהתחשב עם הרכב האוכלוסייה, אשר בארצות מוצאם השתמשו בסמים אלה, כמו: אנשי עיראק, מסתמשים באופיום; ואם אנו דנים על חוקים ואנו מביעים את חששותינו ביחס אליהם, אזי לדעתי עלינו לחסל את הצרה טלכתחילה.

ש.ל.

ד"ר ברוס-בינה:
חיבן אותם קציני משטרה אשר ידעו על מקרים כגון אלה? ומדוע לא מסרה על כך עד כה למשרד הבריאות? אנו יודעים, כי כאשר המשטרה תופשת ציפס אחד הנראה לה כמזוייף, היא סיר מעמידה למשפט.

היו"ר א. אלטמן:
צויין שקיימת אמנה בינלאומית, ובכך, עלינו לשמור על מעיפי אמנה זו. מני חושב כי אם בנוגעים בדבר ינסחז את הצעת החוק מחדש וברוח זו, אז נוכל להעביר את החוק לכנסת לקריאה שניה ושלישית.

ד"ר סיטרון:
אני מציע להוסיף בסעיף 6 את הנוסחה הבאה:

"אלא ששר הבריאות, לאחר התייעצות במפקח הכללי של המשטרה, יהיה רשאי לתת רשיונות לייצור סמים סינתטיים כמסמעותם בחלק א' לתוספת, לשם ייצור תרופות ולצרכי מדע בלבד."

היו"ר א. אלטמן:
לפני שנסיים את הישיבה, ברצוני להביע לחברת הכנסת כפרית, את השתתפותנו בצערה ואת תחנונו במות עליה אחיה, סגן ראש הממשלה א. קפלן ז"ל.

א. ברטן:
המעיף הראשון של ברצוני לבקש שנקדיש את הישיבה הבאה לסיכום הסקנות בשאלת הטענות.

ד. בצר:
ברצוני להעלות כאן את דברי הקסיים של ועדת המשנה לעניני הסעד. ועדת משנה זו הגיעה למבוי סתום, ואינני יודעת כיצד להמשיך בעבודה שם.

במשך שלוש ישיבות עסקנו בלימוד הבעיה העיונית המשרדית, והגענו לצורך של ראיית הדברים. אולם, נתקבלה ידיעה ממשרד הסעד, כי אין להם תקציב להוצאות הסיוורים. פנינו אל מזכירות הכנסת, ואף היא הודיעה שאין לה תקציב לכך. לדעת, שאלה זו דורשת את פתרונה.

עומדת בפנינו שאלה שניה ופרובציפיונית. בעצם לימוד הבעיה שלנו חוץ כדי עבודתנו, חל שינוי גדול הסעד.

היו"ר א. אלטמן:
ביחס לתקציב עבור הסיוורים, אנו יכולים לחקור את העניין, אך איננו יכולים להתערב בסדרים הפנימיים שחלו במשרד הסעד.

אני זוכר שפעם, כאשר סיירנו בפעם הראשונה, נתקלנו גם כן באותה פרשה, ואינני יודע משום מה משרד זה נוהג כך, בו בזמן שאני יודע שלא נתקלנו בקסיים כגון אלה כאשר סיירנו בשני מקומות מטעם משרד הבריאות.

על כל פנים, אבקש שהכנסת תסדיר את ענין הסיוורים.